

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра психології

**І. В. Сингаївська, О. М. Васильченко,
О.В. Петрунько, О.В. Никоненко**

МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ

щодо виконання та оформлення кваліфікаційних робіт
для здобувачів ступеню вищої освіти «магістр» за спеціальністю
С4«Психологія» денної та заочної форми навчання

*Схвалено
Кафедрою психології
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 р.*

Київ – 2026

**Сингаївська І. В., Васильченко О. М., Петрунько О.В.,
Никоненко О.В.**

Методичні рекомендації щодо виконання та оформлення кваліфікаційних робіт для здобувачів ступеню вищої освіти «магістр» за спеціальністю 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання. К.: Університет економіки та права «КРОК», 2026. 39 с.

Методичні рекомендації містять сучасні вимоги до структури й змісту кваліфікаційної роботи з психології, правила її оформлення, порядок виконання та захисту, критерії оцінювання. У якості прикладів подано формулювання актуальності, мети, завдань, об'єкта, предмета, висновків реального наукового дослідження. У додатках містяться зразки, необхідні для оформлення як кваліфікаційної роботи, так і супровідної документації щодо її захисту.

Методичні рекомендації стануть в нагоді здобувачам ступеню вищої освіти «магістр» при виконанні кваліфікаційних робіт, дослідницьких конкурсних проектів, здійсненні наукових пошуків у галузі психології.

© Сингаївська І. В., Васильченко О. М., Петрунько О.В., Никоненко О.В.
2026

© ЗВО «Університет економіки та права «КРОК», 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
2. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ...	7
2.1. Вибір теми роботи	7
2.2. Етапи виконання роботи	7
2.3. Порядок виконання роботи	8
2.4. Обов'язки здобувача щодо виконання роботи	9
2.5. Обов'язки керівника роботи	9
2.6. Декларація про академічну доброчесність	10
2.7. Забезпечення академічної доброчесності виконавців кваліфікаційних робіт та встановлення фактів плагіату	10
2.7.1 Перевірка тексту кваліфікаційної роботи на унікальність ...	11
2.7.2 Використання штучного інтелекту	12
3. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ Й ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	13
3.1. Вимоги до структури і змісту кваліфікаційної роботи.....	13
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ..	21
4.1. Загальні вимоги	21
4.2. Нумерація	22
4.3. Ілюстрації	22
4.4. Оформлення посилань на використані джерела	24
4.5. Оформлення бібліографічного опису використаних джерел	25
4.6. Оформлення додатків	25
5. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	26
5.1. Порядок подання роботи до захисту	26
5.2. Захист Кваліфікаційної роботи	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28
ДОДАТКИ	29

ВСТУП

Ці методичні рекомендації мають за мету надання допомоги майбутнім психологам у вирішенні методологічних, методичних та організаційних задач, які виникають у ході виконання, оформлення і захисту курсової та кваліфікаційної роботи. У методичних рекомендаціях подано інформацію про загальні положення щодо кваліфікаційної роботи, організацію її виконання, вимоги до структури і змісту, вимоги до оформлення, порядок захисту та критерії оцінювання кваліфікаційної роботи.

Методичні рекомендації щодо виконання та оформлення кваліфікаційної роботи розраховані на самостійне ознайомлення студентів з поданою інформацією з наступним консультуванням і обговоренням її з науковим керівником кваліфікаційної роботи.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кваліфікаційна робота є невід’ємною складовою освітнього процесу у вищому навчальному закладі – різновидом самостійної навчальної науково-дослідної роботи.

Головними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- підвести підсумки набутих знань, умінь та навичок з основних психологічних дисциплін, передбачених навчальним планом;
- застосувати набуті теоретичні знання та практичні вміння до аналізу сучасного стану об’єкта та предмета;
- сформувати вміння використовувати методи наукового пошуку (аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, аналогію, абстрагування, моделювання тощо);
- продемонструвати вміння самостійно планувати, організовувати та проводити емпіричні дослідження.

Кваліфікаційну роботу здобувач виконує *самостійно* під керівництвом наукового керівника. Кваліфікаційна робота передбачає вивчення наукових, навчальних, навчально-методичних та інших джерел з психології та дотичних з нею дисциплін, аналіз зібраного фактичного матеріалу, узагальнення інформації, проведення емпіричних досліджень, вміння робити висновки.

Успішне виконання здобувачем кваліфікаційної роботи та її захист передбачає *вирішення комплексу завдань і набуття певних навичок:*

- закріплення теоретичних фундаментальних знань;
- розуміння особливостей теоретичних положень різних сучасних психологічних шкіл, напрямків психологічної науки, поглядів окремих науковців тощо;
- поглиблене вивчення матеріалу за темою дослідження;
- здатність творчо опрацьовувати навчальну літературу, наукові монографії, статті тощо; логічно і стисло викладати матеріал;
- здатність здійснювати емпіричні наукові дослідження, обробляти та інтерпретувати їх результати;
- опанування мовно-стилістичними прийомами написання та оформлення наукової роботи;
- оволодіння комп’ютерною технікою на рівні користувача;
- виконання організаційних вимог щодо процесів підготовки, написання і захисту роботи;
- розвиток комунікативних навичок, опанування практики публічного захисту, презентації роботи.

Результати навчання:

ІК Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення

досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Вибір теми кваліфікаційної та курсової роботи

Тематика кваліфікаційних та курсових робіт щорічно змінюється та затверджується кафедрою психології, з нею можна ознайомитись на кафедрі, починаючи з жовтня кожного навчального року.

Тема кваліфікаційної роботи *обирається* здобувачем, виходячи з його навчально-пізнавальних та наукових інтересів. Свій вибір здобувач здійснює *упродовж тижня* з моменту одержання тематики кваліфікаційних та курсових робіт і подає на кафедру *заяву* (рукопис або лист на електронну пошту кафедри, див. додаток А) із зазначенням обраних теми. На цьому етапі з ініціативи здобувача формулювання теми може бути уточнено. Кафедра психології *затверджує* здобувачеві тему та призначає керівника кваліфікаційної роботи.

Здобувачам, які самостійно не визначились із темою курсової та кваліфікаційної роботи та своєчасно не подали заяву, тема призначається за рішенням кафедри.

2.2. Етапи виконання кваліфікаційної роботи

Виконання кваліфікаційної роботи відбувається згідно графіка, укладеного здобувачем за погодженням з керівником роботи та затвердженого завідувачем кафедри.

Виконання кваліфікаційної роботи проводиться в *декілька етапів*:

- вибір теми;
- здобувачі укладають план-графік написання курсової (кваліфікаційної) роботи і погоджують його з керівником;
- ознайомлення з теоретичними і практичними аспектами теми (попередній огляд літератури);
- визначення актуальності, мети та завдань роботи, об'єкта і предмета дослідження оформлюється у вигляді вступу до курсової роботи; погоджується з керівником);
- складання попереднього плану теоретичного та емпіричного дослідження, його узгодження з науковим керівником;
- підбір і опрацювання джерел і фактичного матеріалу (поглиблений огляд літератури), формулювання теоретичної моделі дослідження;
- розробка програми емпіричного дослідження, підбір методів і методик емпіричного дослідження;
- проведення пілотажного дослідження, уточнення (за необхідності) методів і методик дослідження;
- проведення емпіричного дослідження;
- первинна обробка даних емпіричного дослідження (формування матриці даних); кількісна обробка даних із застосуванням математичних та статистичних методів;
- якісна інтерпретація отриманих даних;
- формулювання висновків дослідження;

- оформлення кваліфікаційної (курсової) роботи згідно вимог;
- проведення попереднього захисту кваліфікаційної роботи;
- доопрацювання роботи (за необхідності), подача науковому керівнику для остаточної перевірки;
- подача роботи рецензенту, отримання рецензії;
- підготовка виступу та презентаційних матеріалів для публічного захисту кваліфікаційної (курсової) роботи (з використанням мультимедійних засобів);
- подача кваліфікаційної (курсової) роботи, реферату, рецензії, диску (з записом роботи, реферату, презентації) на кафедру для перевірки науковим керівником та підготовки відгуку;
- публічний захист.

Дотримання зазначеної логічної послідовності етапів виконання кваліфікаційної роботи дозволить здобувачу значно зменшити її трудомісткість та позбавить від неефективного використання часу.

2.3. Порядок виконання кваліфікаційної роботи

Після затвердження теми та керівника кваліфікаційної роботи здобувач приступає до її виконання. У тижневий термін здобувач розробляє план роботи над кваліфікаційним дослідженням з обраної теми та погоджує його з науковим керівником.

Після цього здобувач опрацьовує необхідні джерела, періодично консультується з керівником, звітує про роботу. Час та періодичність консультацій визначається науковим керівником з ініціативи здобувача.

Завершена кваліфікаційна робота проходить попередній захист на кафедрі. Після одержання відгуків, зауважень, побажань на попередньому захисті здобувач може доопрацювати роботу з урахуванням висловлених зауважень та пропозицій. Перед публічним захистом кваліфікаційної роботи здобувач може узгодити з науковим керівником текст виступу та зміст презентації.

У визначений термін здобувач подає на кафедру завершену й оформлену належним чином кваліфікаційну роботу та супровідну документацію для реєстрації та допуску до захисту. Кваліфікаційна робота подається у електронному вигляді. Обов'язковим є подання на кафедру *кваліфікаційної роботи* (у форматі **.doc**), *реферату кваліфікаційної роботи* (у форматі **.doc**). Подання *презентації до виступу на захисті* (у форматі **.ppt**) не є обов'язковим, в електронному варіанті, шляхом надсилання електронного листа на адресу відповідального секретаря.

Супровідна документація включає в себе:

- відгук наукового керівника;
- рецензія експерта (кандидат психологічних наук (PhD) / доктор психологічних наук);
- реферат.

2.4. Права та обов'язки здобувача

До виконання кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі, які виконали необхідні обсяги навчального плану і не мають академічної та фінансової заборгованості.

Здобувач:

- має право *вибору теми* з числа запропонованих кафедрою або може запропонувати іншу тему (при цьому вона повинна бути науково грамотно сформульована та аргументована), *закріплення теми* за здобувачем відбувається на підставі його особистої заяви на ім'я завідувача кафедри; *без узгодження з кафедрою вільний вибір теми не дозволяється*;
- *здобувач повинен самостійно підібрати літературні джерела (книги, монографії, статті) та досконало опрацювати їх*;
- *здобувач повинен обов'язково проаналізувати ступінь дослідженості теми у вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах*;
- має право на отримання консультацій наукового керівника; зобов'язаний відповідно до встановленого графіка виконання кваліфікаційної роботи *звітувати* перед керівником про виконання запланованих етапів роботи;
- має *враховувати* в роботі *зауваження* та пропозиції керівника;
- *несе особисту відповідальність* за правильність прийнятих трактувань, обґрунтувань, висновків та якість оформлення кваліфікаційної роботи;
- повинен здійснити апробацію результатів дослідження, власні публікації з теми дослідження (повинна бути 1 чи кілька публікацій – тези на конференції чи наукові статті)

Зміна теми чи керівника може відбутися тільки при наявності мотивованої заяви, з візою завідувача кафедри, не менш ніж за пів року до дати планового захисту роботи.

Якщо здобувач подає на попередній захист не самостійно виконану роботу, рішенням кафедри робота до захисту не допускається. Виявлення несамотійності виконання роботи відбувається у два етапи. На першому проводиться технічна перевірка за допомогою спеціальних комп'ютерних програм, що дозволяють визначити обсяг механічно вставлених, без посилань, уривків чужих текстів. На другому етапі експерти кафедри визначають наявність плагіату та привласнення чужих ідей.

2.5. Права та обов'язки керівника кваліфікаційної роботи

Керівник кваліфікаційної роботи призначається із числа досвідчених викладачів кафедри.

Керівник:

- *надає здобувачу завдання* на кваліфікаційну роботу;
- *затверджує і контролює графік* виконання роботи;
- *консультує* та організує діяльність здобувача з питань написання роботи, *координує роботу* в межах своєї компетенції;
- *готує та надає на кафедру психології відгук* на кваліфікаційну

роботу (додаток Е);

2.6. Декларація про академічну доброчесність

Декларація про академічну доброчесність є обов'язковою структурною складовою курсової роботи.

Приклад декларації.

Моя наукова робота була написана мною у моєму власному викладенні, за виключенням цитат з опублікованих та неопублікованих джерел, які чітко ідентифіковані в роботах і визнані як такі.

Я усвідомлюю, що використання матеріалів з інших робіт чи парафраз таких матеріалів без вказання авторства будуть розтлумачені як плагіат. Джерело кожного рисунку, схеми чи іншої ілюстрації відповідно ідентифікується, а також джерела матеріалів, опублікованих чи неопублікованих, які не є результатом моїх власних досліджень, експериментів чи спостережень.

2.7. Забезпечення академічної доброчесності виконавців кваліфікаційних робіт

Академічна доброчесність – сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності.

Студент, як автор наповнює кваліфікаційну роботу власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів, підробка або зміна вихідних даних з метою доведення правильності висновку (гіпотези тощо), умисне використання неправдивих даних як основу для аналізу становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента є підставою для її не зарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

В Університеті наявні документи, які містять політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності:

- [Політика забезпечення академічної доброчесності Університету «КРОК»;](#)
- [Кодекс академічної доброчесності;](#)
- [Положення про процедури забезпечення академічної доброчесності;](#)
- [Порядок розгляду повідомлення про ознаки наявності академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації в академічному творі \(академічних творах\) на підставі чи з урахуванням якого \(яких\) особі було присуджено науковий ступінь, ступінь вищої освіти або присвоєно вчене звання;](#)
- [Положення про повноваження та відповідальність уповноваженої особи з питань порушення академічної доброчесності»;](#)
- [Закон України про академічну доброчесність.](#)

Дані документи розміщені за посиланням <https://www.krok.edu.ua/ua/pro->

krok/yakist-osviti/akademichna-dobrochesnist

Види порушень академічної доброчесності (п. 6.3 Кодексу академічної доброчесності Університету «КРОК»):

- 1) Відчуження авторства;
- 2) Академічний плагіат;
- 3) Приписування авторства;
- 4) Самоплагіат;
- 5) Фабрикація;
- 6) Фальсифікація;
- 7) Недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом;
- 8) Недоброчесне оцінювання;
- 9) Несамостійне виконання завдання;
- 10) Недозволена допомога;
- 11) Академічний саботаж;
- 12) Схиляння до порушення академічної доброчесності;
- 13) Інституційні порушення академічної доброчесності.

За порушення норм академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнутими форм відповідальності визначених п. 8.3 Кодексу академічної доброчесності Університету «КРОК».

У разі використання в академічному творі об'єкта згенерованого штучним інтелектом, автор повинен повідомити про це в такому творі із зазначенням методики генерування та/або посилання на відповідну комп'ютерну програму чи її опис згідно з вимогами щодо оформлення та/або оприлюднення відповідних академічних творів, визначених відповідним суб'єктом академічної діяльності. Порядок повідомлення про використання об'єктів згенерованих штучним інтелектом визначається Положенням про використання штучного інтелекту в Університеті «КРОК».

У разі використання автором у новому академічному творі власних раніше опублікованих наукових результатів (частково або повністю) про це має бути обов'язково зазначено в цьому новому академічному творі.

2.7.1 Перевірка тексту кваліфікаційної роботи на унікальність

Перевірка унікальності тексту кваліфікаційних робіт студентів Університету «КРОК» є необхідною умовою визнання академічної доброчесності їх виконавців, гарантування якості здобутої вищої освіти, допуску до захисту студентів у Екзаменаційній комісії та присвоєння відповідної кваліфікації.

Перевірка на унікальності тексту передбачає інструментальне дослідження унікальності тексту кваліфікаційної роботи в електронному вигляді та пошук можливих фактів плагіату.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства (ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту»)

Унікальність тексту кваліфікаційної роботи визначається за результатами перевірки комп'ютерною системою «» або іншою подібною системою (одним файлом), як правило, тексту другого та наступних розділів кваліфікаційної роботи (без додатків та переліку літератури).

Здобувач (слухач) особисто передає текст кваліфікаційної роботи у форматі *.doc, *.docx, *.rtf на здійснення перевірки, як правило, не менше ніж за два тижні до передзахисту роботи.

Повторна або з порушенням термінів подачі робіт, перевірка здійснюється на підставі особистої заяви студента у дводенний термін і є додатковою платною послугою.

Довідка з результатами антиплагіатної перевірки кваліфікаційних робіт групи студентів, що проходять атестацію, передається декану факультету (директору інституту) за два дні до передзахисту робіт.

Для кваліфікаційних робіт, які визначаються як умовно самостійні з середнім рівнем унікальності тексту та несамостійні з низьким рівнем унікальності тексту, додається електронний звіт про антиплагіатну перевірку з гіперпосиланнями на запозичені джерела.

Самостійно виконані кваліфікаційні роботи з високим та достатнім рівнем унікальності тексту розглядаються екзаменаційною комісією у встановленому порядку.

Умовно самостійно виконані кваліфікаційні роботи з середнім рівнем унікальності тексту розглядаються екзаменаційною комісією разом із переліком запозичень на предмет їх допустимості.

Несамостійно виконані кваліфікаційні роботи з низьким рівнем унікальності тексту допускаються до захисту в екзаменаційній комісії за окремою письмовою заявою студента і розглядаються разом із переліком запозичень на предмет їх допустимості.

Висновок екзаменаційної комісії про недопустимий рівень унікальності тексту кваліфікаційної роботи є підставою для виставлення незадовільної оцінки.

Здобувачам (слухачам) рекомендується проводити самостійні дослідження унікальності тексту кваліфікаційних робіт на попередніх етапах їх виконання з використанням різних комп'ютерних систем.

2.7.2 Використання штучного інтелекту

В Університеті наявне [Положення про використання штучного інтелекту в Університеті «КРОК»](#)

Здобувач освіти, як автор роботи несе повну особисту відповідальність за фінальний зміст поданого матеріалу, включаючи будь-які фактичні помилки, логічні хиби, упередження чи неточності, які міг згенерувати штучний інтелект. Аргумент щодо технічної помилки чат-бота не є виправданням академічних чи фактичних недоліків роботи.

Порушення правил використання штучного інтелекту здобувачем розглядаються як порушення академічної доброчесності та підпадають під дію відповідних дисциплінарних процедур відповідно до Кодексу академічної доброчесності Університету «КРОК».

3. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ Й ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Вимоги до структури і змісту кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота повинна повністю розкривати тему дослідження через виконання поставлених завдань і носити характер самостійного дослідження.

Кваліфікаційна робота магістранта потребує наявності таких *елементів наукового дослідження*:

- визначення практичної значущості роботи через обґрунтування реальності застосування її результатів для потреб практики;
- застосування комплексного, системного підходу у виконанні задач дослідження шляхом розгляду предмета під різними кутами зору;
- теоретичного та емпіричного використання передової сучасної методології і наукових розробок;
- містити творчі та новаторські ідеї.

Оригінальність визначення і вирішення поставлених завдань є одним із основних критеріїв оцінки якості роботи.

Робота повинна мати чітку логічну структуру і складатися з титульного аркуша, плану (змісту), вступу, основної частини, що розкриває зміст теми, висновків, переліку використаної літератури і додатків.

Основна частина, в свою чергу, має складатись із 3 розділів (для Кваліфікаційної роботи), кожен з яких може складатись із 2-5 підрозділів.

Співвідношення структурних елементів кваліфікаційної роботи

Назва структурних елементів роботи	Обсяг друкованого тексту, сторінок
Титульний аркуш	1
Зміст	1-2
Основний зміст (від першої сторінки вступу до останньої сторінки висновків)	70-90
Вступ	4-5
Розділ 1 (теоретичний)	близько 30
Розділ 2 (емпіричний – для кваліфікаційної роботи)	близько 25
Розділ 3 (інтерпретаційний)	близько 30
Висновки	4-5
Список використаних джерел	80-120 найменувань
Додатки	від 5-ти

Кожен розділ роботи починають з нової сторінки. Основному тексту розділу може передувати коротка передмова. Основний текст розділу поділяється на 2-5 смислових підрозділів, у яких висвітлюються певні змістовні частини досліджуваних питань. Обсяги підрозділів роботи мають

бути пропорційними (не допускається, наприклад, щоб один підрозділ складався з 1-2 сторінок, а інший – з 10). У кінці кожного розділу у декількох

реченнях узагальнюють результати, отримані у цій частині роботи.

Теоретичний розділ роботи не може становити більше 30 % від загального обсягу (для кваліфікаційної) роботи.

Зміст кваліфікаційної роботи відбиває порядок викладу матеріалу в структурних частинах роботи.

Титульний аркуш кваліфікаційної роботи містить інформацію про навчальний заклад, вид роботи і найменування теми, дані про виконавця і керівника, про допуск завідувачем кафедри до захисту. Розташування інформації на титульному аркуші наведено в додатку Б.

Зміст містить перелік структурних частин роботи (вступ, послідовно перераховані найменування всіх розділів і підрозділів, висновки, список використаних джерел та найменування додатків) і номери їх відповідних початкових сторінок (додаток В).

Вступ розкриває сутність роботи, дає її загальну характеристику і містить такі обов'язкові елементи:

Актуальність роботи – висвітлення сучасного стану обраної проблеми, пояснення в кількох реченнях важливості і своєчасності її подальших досліджень як з теоретичного, наукового погляду, так і з погляду практики.

Приклад формулювання актуальності роботи.

В умовах сучасного надзвичайно динамічного, глобалізованого та уніфікованого соціуму постійно змінюються соціальні орієнтири, які спрямовують розвиток людства. За цих обставин особливо гостро постає проблема збереження особистісної цілісності та індивідуальної неповторності людини, що, зокрема, забезпечуються мотиваційною сферою її особистості.

Аналіз теоретико-методологічних джерел з досліджуваної проблеми виявив відсутність єдиної концепції мотиваційної сфери особистості, недостатню розробленість наукових підходів щодо розвитку мотиваційної сфери особистості у всіх її проявах.

*Отже, важливого теоретичного і прикладного значення набуває поглиблене вивчення сутності та структури мотиваційної сфери особистості, обґрунтування чинників, критеріїв, показників, умов, засобів, властивостей, індивідуально-типологічних особливостей розвитку мотиваційної сфери особистості здобувача-психолога. Вищезазначені аспекти зумовили вибір теми дослідження «**Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога**».*

Мета дослідження – головна ціль, ідея, якій підпорядкована робота.

Приклад формулювання мети дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога.

Завдання роботи – конкретні теоретичні та практичні завдання, які здобувач планує вирішити для досягнення головної мети дослідження.

Завданнями роботи може бути:

- простежити еволюцію теоретичних поглядів на досліджувану

проблему;

- порівняти теоретичні підходи та моделі, за якими пояснюють досліджуване явище представники різних психологічних шкіл і напрямків;
- вивчити існуючі методи оцінки та моніторингу проблеми;
- дослідити особливості прояву певного явища в тих чи інших умовах;
- визначити їх спільні риси та відмінності, ефективність та доцільність застосування.

Приклад формулювання завдань дослідження.

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз проблеми мотиваційної сфери особистості, визначити базові поняття мотиваційної сфери особистості.
2. Обґрунтувати психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога.
3. Емпірично дослідити особливості мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів.
4. Удосконалити типологію особистості за М. Ковінгтоном на основі виявлених особливостей мотиваційної сфери.
5. Розробити рекомендації стосовно оптимізації розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів.

Об'єкт і предмет дослідження характеризують спрямованість роботи, окреслюють обрану для вивчення наукову проблему. *Об'єктом* може бути процес або явище, певна сфера психологічного дослідження, що породжує проблемну ситуацію, наприклад, *мотиваційна сфера особистості*. Об'єкт і предмет співвідносяться між собою як загальне і часткове: предмет міститься в межах об'єкта.

Предмет дослідження – це чітко означений аспект наукового вивчення процесу чи явища в межах об'єкту. Стосовно вище наведених прикладів, предмет вивчення збігається з формулюванням теми і має наступне формулювання: *психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога*. Саме предмет дослідження визначає тему Кваліфікаційної роботи, зазначену на титульному аркуші як її назва. Проте, слід зазначити, що коли тема досить вузька і розкриває якийсь один конкретний аспект, то формулювання предмету не співпадає з формулюванням теми дослідження і зазвичай є ширшим, ніж тема.

У вступі до кваліфікаційної роботи перераховуються методи дослідження з поясненням, для чого саме вони використовувались.

Також у вступі обов'язково потрібно навести відомості про:

- методи дослідження
- наукову новизну та теоретичне значення одержаних результатів;
- практичне значення одержаних результатів дослідження;
- експериментальну базу дослідження;
- апробацію результатів дослідження, власні публікації з теми дослідження (повинна бути 1 чи кілька публікацій – тези на конференції чи наукові статті);
- структуру та обсяг кваліфікаційної роботи.

Кожен з цих пунктів починається з абзацу і виділяється жирним шрифтом.

Приклад:

Методи дослідження. Для досягнення мети та реалізації завдань було використано комплекс методів: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, порівняння для розкриття сутності та визначення базових понять досліджуваної проблеми, структурування, моделювання для розробки моделі мотиваційної сфери особистості та виявлення психологічних чинників її розвитку, класифікація для побудови типології студентів за показниками мотиваційної сфери особистості; емпіричні – включене лонгітудне спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю, психодіагностичні методики, констатувальний експеримент для вивчення особливостей мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів; кількісної обробки даних – визначення середніх значень, відсоткових співвідношень, коефіцієнт рангової кореляції Спірмена для виявлення кореляційних зв'язків між досліджуваними показниками мотиваційної сфери, L-критерій Пейджа для дослідження динаміки показників мотиваційної сфери особистості студентів упродовж навчання, U-критерій Манна-Уїтні для виявлення відмінностей між вибірками досліджуваних, дисперсійний аналіз для з'ясування типологічних відмінностей студентів за показниками мотиваційної сфери особистості.

Для емпіричного дослідження проявів професійного вигорання застосовано: шкалу самооцінки тривожності Ч.Д. Спілбергера, Ю.Л. Ханіна; опитувальник «Визначення нервово-психічного напруження» (Т. Немчин); методику психічного вигорання А.А. Рукавішнікова; опитувальник «Оцінка професійного стресу» Вайсмана; методику діагностики професійного вигорання (MBI) К. Маслач, С. Джексон в адаптації Н.Є. Водоп'янової, для визначення симптомів.

Обробка отриманих даних здійснювалася за допомогою пакета статистичних програм для SPSS 13.0 for Windows та пакета програм Microsoft Office for Windows XP Professional.

Наукова новизна одержаних результатів:

уперше:

- розроблено програму психологічної профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади та експериментально доведено її ефективність;

удосконалено:

- техніку застосування методик для індивідуальної профілактичної та психокорекційної роботи; а також психокорекційних програм, де передбачено формування стратегій професійного розвитку; дістали подальшого розвитку:
- теоретичні уявлення щодо шляхів розв'язання проблеми професійного вигорання, а також про психологічні засоби профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади.

Практичне значення дослідження полягає у визначенні напрямів психологічної допомоги та розробці системи психологічних засобів профілактики та корекції професійного вигорання для державних службовців законодавчого органу влади. Матеріали дослідження можуть бути використані організаційними психологами у роботі з державними службовцями. Програма профілактики та корекції професійного вигорання може бути застосована керівництвом Апарату Верховної Ради України та інших державних структурах у роботі з державними службовцями.

Теоретичний та практичний матеріал дослідження може стати корисним у розробці та модернізації курсів «Організаційна психологія», «Акмеологія», «Психологія професійного становлення особистості».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних

джерел (52 найменування) та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 65 сторінок, основний обсяг – 58 сторінок. Робота містить 12 таблиць, 8 рисунків, 3 додатки (на 8 сторінках).

Основна частина кваліфікаційної роботи послідовно розкриває зміст роботи, подаючи матеріал згідно з метою дослідження та поставленими завданнями.

Основна частина роботи складається з трьох розділів, кожний з яких може містити два-п'ять підрозділів. У кінці кожного розділу узагальнюються результати, отримані у цій частині роботи. Узагальнення подаються у вигляді висновків до розділу. Висновки до розділу не починаються з нової сторінки, а продовжують розділ:

У першому (теоретичному) розділі вирішуються переважно теоретичні завдання роботи: подається комплексний аналіз стану вивченості об'єкта і предмета дослідження, порівнюються погляди представників різних наукових шкіл на досліджувану проблему, з'ясовуються можливі протиріччя, розглядаються моделі, які використовуються у даній тематиці, формулюється загальна характеристика предмету дослідження та його особливостей, проводиться послідовний розгляд і аналіз складових елементів предмета дослідження чи його окремих аспектів, застосовується розглянута теорія до аналізу фактичного матеріалу, реальних та гіпотетичних прикладів, формулюються загальнотеоретичні висновки.

У другому та третьому розділах кваліфікаційної роботи, вирішуються методологічні та емпіричні завдання дослідження властивостей та особливостей певного психічного явища. Засобом розв'язання емпіричних завдань виступає використання різних психологічних методик та методів, які здобувач може знайти в літературі, запозичити з практичних занять чи одержати, звернувшись за допомогою до керівника роботи.

Кваліфікаційна робота магістра має містити **констатувальний експеримент**. Залежно від теми дослідження може містити і **формульовально-розвивальний**, де відбувається перевірка на практиці дієвості запропонованих шляхів розв'язання виявлених у констатувальному експерименті проблем, !

В той же час, якщо проблематика дослідження не дає можливості проводити формульовальний експеримент, у Кваліфікаційній роботі можна замінити його іншим ґрунтовним емпіричним дослідженням, що дає велику кількість важливої науково-прикладної інформації. Це може бути лонгітюдне дослідження; адаптація невідомої в Україні закордонної психодіагностичної методики; дослідження дуже великої вибірки з уточненням або спростуванням наявної наукової інформації; крос-культурне дослідження тощо.

!!!!!!*Якщо здобувач не планує в своєму дослідженні проводити формульовальний експеримент, бажано, щоб він своєчасно (до початку емпіричного дослідження) проконсультувався з приводу цього не лише із своїм науковим керівником, але і з іншими експертами, які будуть приймати участь в оцінюванні та захисті роботи. Це дозволить уникнути непорозуміння на*

захисті, тому що кваліфікаційна робота повинна мати не лише наукову новизну, але і обґрунтоване практичне значення.

В емпіричному дослідженні має бути використано 4-6 методик збору емпіричних даних. Обробка отриманих даних здійснюється за допомогою методів математичної статистики. Модель обробки та вибрані коефіцієнти мають бути обґрунтовані.

Здобувач у роботі має проаналізувати наукову літературу за темою. **Не менше 40% джерел мають бути за останні десять років (наукові статі, тези, монографії тощо) (40% і більше). З них:**

- **не менше 25% джерел зарубіжних дослідників (10 і більше);**
- **не менше 50% джерел українських дослідників (20 і більше).**

Після списку літератури здобувач подає перелік відповідності джерел вимогам. Приклад:

Всього джерел – 90

Джерел за останні десять років - 40

Джерел зарубіжних авторів за останні десять років – 11 (номера джерел у списку)

Джерел українських авторів за останні десять років – 23 (номера джерел у списку)

Висновки є підсумком роботи. До них відносять найважливіші результати роботи, отримані автором *особисто* відповідно до поставлених завдань та мети дослідження: виявлені тенденції, закономірності, які визначають зміст досліджуваного процесу або явища, спроби узагальненого пояснення отриманих результатів. У висновках повинні знайти відображення теоретичні припущення про тенденції розвитку об'єкта дослідження, вплив різних факторів на зміну об'єкта і предмета дослідження. Якщо в роботі досліджувалась динаміка явища, то робляться висновки про її характер (коли і якими були зміни та що їх спричинило). Висновки оформлюються як відповіді на поставлені завдання і номер кожного висновку збігається з відповідним номером завдання.

Також у висновках необхідно наголосити на теоретичній та практичній значущості здобутих результатів, окреслити можливості їх використання та подальшого удосконалення.

Стосовно вище наведеного прикладу завдань дослідження, висновки виглядатимуть наступним чином (обов'язковим є те, щоб було наведено вирішення усіх поставлених завдань).

Приклад оформлення висновків

1. У результаті теоретичного дослідження було впорядковано понятійну базу мотиваційної сфери особистості на основі застосування аксіоматичного підходу. Виділено вихідне поняття «нужда», яке покладено в основу визначення базових понять досліджуваного феномену (потреба, потяг, бажання, мотивація, мотив, намір, когнітивний контроль). Визначено поняття мотиваційної сфери особистості як ядро простору особистості, де перетинаються всі особистісні властивості, що визначають характер

мотиваційних процесів, і яке задає спрямованість, забезпечує стійкість, стабільність та цілісність особистості.

2. Обґрунтовано психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості, стосовно майбутніх психологів це: уявлення студентів про структуру і функціонально-динамічні особливості мотиваційної сфери особистості як мету і зміст її розвитку у майбутніх психологів; здатність студентів досліджувати різноманітними методами й методиками діагностування за окремими емпіричними показниками свої власні індивідуальні особливості мотиваційної сфери; оволодіння способом моделювання типологій особистості за показниками мотиваційної сфери та здатність виявляти власний тип особистості з метою оптимальної ефективної самореалізації себе в межах відповідного типу; становлення системи цінностей і смислів, що забезпечують життєву і професійну реалізацію особистості в соціумі з метою закріплення позитивного досвіду життєтворення.

3. Дослідження особливостей мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів виявило достатню стабільність окремих показників мотиваційної сфери особистості. Більшість студентів має середній рівень адаптивності, який не зростає протягом навчання; майже половина студентів мають високу особистісну тривожність, що не знижується від першого до четвертого курсу, переважаючи більшість студентів мають низьку організованість, яка не зростає впродовж навчання. Більшість майбутніх психологів мають інтернальний локус контролю, середній рівень мотивації досягнення (як прагнення до успіху, так і уникнення невдач), середній рівень перфекціонізму. Значну динаміку змін зафіксовано стосовно мотивації уникнення невдач, яка суттєво зростає у більшості студентів від першого до четвертого курсу. Отримання Кваліфікації є провідним мотивом навчання досліджуваних студентів-психологів, проміжне місце займає мотив оволодіння професією, мотив отримання знань знаходиться на останньому місці. Система ціннісних орієнтацій та структура емоційної спрямованості децю відрізняється від обумовленої вимогами професії психолога та соціальним статусом здобувача – у системі цінностей майбутніх психологів цінності «творчість», «щастя інших», «пізнання», як і спрямованість на гностичні та естетичні емоції, займають у рейтингу останні місця. Здобувачі, схильні до пропусків занять, мають порівняно високий рівень особистісної тривожності, низький рівень організованості, переважно інтернальний локус контролю, комунікативну та гедоністичну спрямованість. Мотивація до діяльності у досліджуваних переважно

внутрішня, що ускладнює зовнішнє мотивування. Більшість представників цієї вибірки відмічають відсутність інтересу до навчання та наявність лінощів, навчання для них не є основним видом діяльності.

4. На практиці перевірено дієвість квадріполярної типології особистості М. Ковінгтона за показником «мотивація досягнення». Удосконалено та розширено опис типів «оптимісти», «сумлінні»,

«самозахисники», «ті, що змирилися» сімома психологічними параметрами, такими як адаптивність, організованість, тощо.

5. З урахуванням психологічних чинників розроблено рекомендації щодо оптимізації розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів. Метою впровадження рекомендацій може бути створення умов для актуалізації професійно важливих уявлень про феномен мотиваційної сфери особистості, здатності виявляти тип особистості за показниками мотиваційної сфери та професійно орієнтованих цінностей і смислів. Розроблена рекомендації органічно вписується у навчально-професійну діяльність студентів-психологів і не потребують організації додаткових спеціальних занять.

Здійснене дослідження не претендує на остаточне і вичерпне вирішення зазначеної проблеми. Вирішення поставлених завдань відкрило ще більше питань, які виходять далеко за межі формату Кваліфікаційної роботи, що, власне, й підкреслює надзвичайну перспективність вивчення мотиваційної сфери особистості. Доцільним є подальше несуперечливе розширення аксіоматичної моделі мотиваційної сфери особистості за рахунок виявлення нових показників, удосконалення наявних мотиваційних типологій особистості, залучення до дослідження не лише студентів-психологів, а й студентів інших спеціальностей та старшокласників.

Список використаних джерел має складатись не менше 80 джерел для кваліфікаційної роботи.

Джерела представляються в алфавітному порядку за прізвищем перших авторів або за назвами робіт (якщо джерело підготовлене редколегією) без підрозділу на їхні види (книги, статті тощо). Дані про джерела наводяться мовою оригіналу. Спочатку подаються джерела, написані з використанням кирилиці (українська, болгарська мови тощо); потім – з використанням латиниці (англійська, німецька, французька мови тощо).

У кваліфікаційній роботі **не менше 40%** відсотків використаних джерел мають бути опубліковані за останні десять років.

Зразки бібліографічного опису різних видів джерел, необхідні для складання списку використаних джерел, містяться у *Додатку Г*, зразок списку використаних джерел – у *Додатку Д*.

Додатки. З основної частини до додатків виносять: графічні об'єкти, які займають повну сторінку формату А4 і більше, використані психодіагностичні методики, об'ємні математичні викладки, додаткові пояснення, допоміжні ілюстрації.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

Рекомендації встановлюють загальні вимоги до оформлення робіт і розроблені відповідно до державного стандарту України ДСТУ 3008-2015 і міжнародного стандарту ISO 5966:1982.

Кваліфікаційна робота має бути виконана у вигляді стандартного текстового файлу, який створюється в редакторі Microsoft Office Word. Друкується робота з одного боку аркушу стандартного білого паперу формату А4 (210 x 297 мм), орієнтація – «Книжкова».

Текст друкується з такими відступами (*див. налаштування «Параметри сторінки»*):

- зліва – 3,0 см;
- справа – 1,5 см;
- згори та знизу – по 2 см;
- верхні та нижні колонтитули – по 1,2 см;
- абзацним відступом – 1,25 см (п'ять друкованих знаків);
- щільність друга – до тридцяти рядків на сторінці;
- інтервали між абзацами (перед і після) не допускаються

(повинні дорівнювати 0 пт).

Вимоги до шрифту (*див. налаштування «Шрифт» та «Абзац»*):

- Times New Roman (Сут),
- розмір кегля – 14;
- інтервал між рядками – 1,5;
- інтервал між знаками «Звичайний», за необхідності можна

використовувати

«Ущільнений» до 0,25 пт;

- вирівнювання тексту – «За шириною».

Для забезпечення правильності оформлення під час роботи з редактором Microsoft Office Word необхідно ввімкнути відображення прихованих символів форматування (пробіли, абзаци, нерозривні пробіли тощо). Нерозривні пробіли (сполучення клавіш ctrl+shift+пробіл) необхідно ставити між ініціалами та прізвищем, між словами речення і знаком «тире» і в інших ситуаціях, коли є недопустимим розрив слів на іншу строчку. *Вважається помилкою*, коли ініціали знаходяться на одній строчці, а прізвище – на іншій. Так само не можна допускати розрив у наступних випадках:

- скороченням населеного пункту та назвою: *м. Київ*;
- скороченням сторінки та цифрою: *с. 25*;
- останнім словом цитати та посиланням на неї: *цитата [с...]*;
- знаком номеру та цифрою: *№ 4*;
- номером пункту та першим словом: *1) текст...*

Також необхідно уважно слідкувати, щоб строчка не починалась з тире.

Незначні помилки і графічні неточності допускається виправляти зафарбовуванням білою фарбою (коректором) з нанесенням виправлень на тому

ж місці (не більше двох на одній сторінці) чорними чорнилами (пастою).

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»,

«ДОДАТКИ» друкують великими літерами, виділяють напівжирним шрифтом, вирівнюють «По центру» симетрично до тексту. Кожну структурну частину починають з нової сторінки. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, виділяють напівжирним шрифтом, вирівнюють «За шириною» симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкуються послідовно, один за одним з відступом у один рядок. Крапку в кінці структурних частин та заголовків підрозділів не ставлять. Відстань між заголовком і текстом (за винятком заголовка підрозділу) – 1 інтервал, між заголовками чи рядками заголовка – як у тексті. Не допускається розташовувати заголовки в нижній частині листа, якщо після заголовка є тільки один рядок тексту.

4.2. Нумерація

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул позначається арабськими цифрами без знака «№». Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Першою сторінкою роботи вважається титульний аркуш. **Не проставляються, але враховуються** номери сторінок титульного листа, змісту і перша сторінка вступу; таким чином, перше позначення номеру сторінки (звичайно це 4–5) з'являється на другій сторінці вступу. Прикладом оформлення нумерації може виступати нумерація сторінок у даних методичних рекомендаціях.

Серед структурних частин лише розділи роботи нумеруються наскрізною нумерацією – «РОЗДІЛ 1» (перший розділ). Не нумерують заголовки «ВСТУП», «ЗМІСТ», «ВИСНОВКИ» та «СПИСОК

ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ». Після номера розділу крапку не ставлять, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, номер підрозділу складається з номера розділу і номера підрозділу, розділених крапкою, в кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «1.2.» (другий підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад. «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

4.3. Ілюстрації

Ілюстрації (фотографії, креслення, рисунки, схеми, графіки, діаграми)

розташовують в роботі після тексту-посилання, у якому вони згадуються вперше, чи на наступній сторінці. Наприклад: «...співвідношення видів мотивації досягнення є квадріполярним (рис. 1.2.)» (другий рисунок першого розділу) або «... як це показано у табл. 1.2.» (друга таблиця першого розділу). Якщо ілюстрації створені не автором роботи, в тексті необхідно давати посилання на відповідні літературні джерела.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують додаткові дані (примітки). Назва міститься під ілюстрацією через один інтервал після її зображення (чи після приміток до ілюстрації) без абзацного відступу від початку рядка.

Ілюстрації і таблиці, що займають всю сторінку, звичайно виносять у додатки і не враховують у основному обсязі роботи.

Рисунки

Ілюстрація позначається текстом «Рис. 1 ...», розміщеним під ілюстрацією. Ілюстрації нумеруються арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, наприклад, «Рис. 1.1 Квадріполярна модель мотивації досягнення».

Якщо додаток містить ілюстрації, то вони нумеруються порядковою нумерацією в межах кожного додатка. Номер ілюстрації складається з порядкового номера додатка і порядкового номера ілюстрації в межах додатка, розділених крапкою. Наприклад: «Рис. Д. 1 Квадріполярна модель мотивації досягнення».

Таблиці.

Цифровий матеріал зазвичай оформляють у вигляді таблиць. Таблицю розташовують по всій ширині листа з дотриманням лівих і правих полів.

Всі графічні об'єкти (рисунки, таблиці, формули) нумеруються послідовно в межах розділу (за винятком тих об'єктів, які винесено у додатки). Наприклад, «Рис. 1.2» (другий рисунок першого розділу) або «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Якщо цифрові або інші дані в якомусь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Номер і назву таблиці розміщують над таблицею як показано на прикладі:

Таблиця 1.2

Назва таблиці

	Заголовки граф							
	підзаголовки граф			рядки		графи		
			рядки			графи		
		рядки				графи		
		Р	Я	Д	К	И		

Якщо рядки чи графи виходять за формат сторінки, таблицю поділяють

на частини, розміщуючи їх одну під другою чи поруч, або переносять частину таблиці на наступну сторінку. При цьому в кожній частині таблиці повторюють заголовки рядків. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад, «Продовж. табл. 1.2».

Формули

Формули обов'язково потрібно супроводжувати поясненням значень всіх наведених символів. Невеликі формули, які не є ключовими, вписують всередині рядків тексту. На окремих рядках розміщують довгі та громіздкі формули.

Нумеруються лише ті формули, на які є посилання в подальшому тексті, в одному рядку з формулою на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад, (3.1) (перша формула третього розділу).

Букви латинської та грецької абеток, які використовуються у тексті, формулах, назвах, необхідно подавати курсивом «модель IS-LM». Цифри арабські та римські курсивом не виділяють.

Примітки

Примітки до тексту і таблиць, в яких наводять довідкові та пояснювальні дані, нумерують надстрочним знаком послідовно в межах однієї сторінки, наприклад: «... *Alea iacta est*¹». Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

¹ (лат.) жереб кинуто

² ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують, і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Примітки стосовно рівня статистичної значущості зазвичай позначаються зірочками (* , ** або ***) і обов'язково пояснюються після таблиці або тексту, наприклад:

* – рівень статистичної значущості $p \leq 0,05$;

** – рівень статистичної значущості $p \leq 0,01$;

*** – рівень статистичної значущості $p \leq 0,001$.

4.4. Оформлення посилань на використані джерела

При виконанні кваліфікаційної (курсової) роботи здобувач повинен посилатись на джерела, матеріали яких безпосередньо використовуються у роботі. Посилання розміщується у квадратних дужках в кінці останнього речення запозиченого фрагменту:

1) якщо посилаються *на всю роботу*, то в квадратних дужках пишуть порядковий номер джерела в списку джерел: наприклад, «... деякі автори [27; 40] не розділяють подібної точки зору»;

2) якщо в тексті вживається пряме посилання (цитата) чи викладаються твердження, положення, висновки тощо, автором яких не є сам студент, то в квадратних дужках указують номер джерела за списком і через кому – номери сторінок, що цитується. Наприклад, «...*цитата*...» [4, с. 15]

означає, що даний фрагмент тексту запозичений зі сторінки 15 джерела номер 4 у списку використаних джерел у кінці роботи.

4.5. Оформлення бібліографічного опису використаних джерел

Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел, які виконується відповідно до чинних міждержавних і державних стандартів:

ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ:ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Зразки оформлення бібліографічного опису подані в додатку Г. Зразок оформлення списку використаних джерел подано у додатку Д.

4.6. Оформлення додатків

Оформлення додатків здійснюється як продовження кваліфікаційної (курсової) роботи у порядку появи посилань у тексті. Сторінки додатків нумеруються на загальних засадах, але не рахуються при визначенні основного обсягу роботи.

Кожен додаток має починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований малими літерами з першої великої симетрично до тексту. Посередині над заголовком друкується слово «Додаток » і велика літера, що позначає додаток. Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Прикладом оформлення додатків можуть слугувати додатки, що містяться у даних методичних рекомендаціях.

5. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кваліфікаційна роботи повинні бути написані і захищені державною (українською) мовою; (виключення може бути тільки для іноземних студентів, на підставі вмотивованої заяви, з візами директора ННІ психології та завідувача кафедри психології).

5.1 Порядок подання кваліфікаційної роботи до захисту

В процесі консультування здобувач отримує завдання, рекомендації та вказівки керівника. Чорновий варіант роботи подається здобувачем керівнику особисто під час консультацій. Будь-яка передача чорнових варіантів роботи в інший спосіб не допускається.

У призначений кафедрою час відбувається попередній захист кваліфікаційних робіт, на якому здобувачі презентують свої напрацювання і отримують рекомендації та побажання щодо вдосконалення роботи.

За тиждень до дати захисту всі здобувачі, які мають захищати кваліфікаційні роботи, подають на кафедру остаточний варіант роботи у електронному вигляді, оформлений згідно всіх вимог із супровідною документацією: відгуком наукового керівника (Додаток Е), рецензією (Додаток Ж) експерта, рефератом (Додаток К). У вступі повинна бути зазначена апробація наукового дослідження у вигляді наукових тез або статті. Для магістрантів необхідна зовнішня рецензія від фахівця із досліджуваної проблематики – викладача чи науковця із інших навчальних чи наукових закладів. Реферат має обсяг близько 3-5 сторінок і є коротким викладом кваліфікаційної роботи.

Порушення здобувачем без поважної причини вимог та термінів подання кваліфікаційної роботи та супровідної документації тягне за собою недопущення до захисту. Допуск до захисту несвоєчасно поданої кваліфікаційної роботи надає завідувач кафедри на підставі вмотивованої заяви здобувача.

5.2. Захист кваліфікаційної роботи

Час і місце проведення захисту визначається кафедрою за погодженням з навчальним відділом. Графіки захисту розмішуються на дошці кафедри.

Для виступу здобувачу надається 5-7 хвилин. Доповідь необхідно підготувати заздалегідь у формі усної доповіді та комп'ютерної презентації за допомогою програми Microsoft Office PowerPoint, висвітливши питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження; елементи новизни, що вдалося встановити, виявити, довести; якими методами це досягнуто.

Після виступу здобувач відповідає на питання членів комісії, він повинен виявити компетентність та володіння матеріалом роботи.

Якщо своєчасний захист кваліфікаційної роботи не відбувся, здобувач має право захистити роботу відповідно до діючих норм. Якщо здобувач отримує оцінку «незадовільно», то він має одноразове право захистити роботу за розкладом, запропонованим кафедрою.

Захищені роботи здаються керівниками на кафедру, де вони мають зберігатися встановлений термін, а в подальшому – передаватися до архіву Університету.

Оцінювання курсової роботи проводиться за шкалою Університету (1-100 балів) з урахуванням 10 параметрів:

1. Логічність структури та плану роботи.
2. Відповідність змісту роботи плану, що був затверджений керівником.
3. Повнота розкриття теми (окремо за розділами).
4. Висновки та рекомендації, зроблені здобувачем.
5. Самостійність та оригінальність роботи.
6. Достатність фактичного матеріалу.
7. Підбір використаних джерел інформації.
8. Глибина опрацювання джерел.
9. Оформлення роботи.
10. Своєчасність виконання роботи.

Шкала оцінювання	Оцінка
90 – 100	Відмінно
75 – 89	Добре
60 -74	Задовільно
1 – 59	Незадовільно

На основі оцінок за вищезазначеними параметрами керівником виставляється загальна, рекомендована до захисту попередня оцінка. Остаточна оцінка формується після проведення захисту. Вона враховує попередню оцінку наукового керівника, оцінки рецензентів, якість проведеної автором презентації та повноту й правильність відповідей на питання членів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565 URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053-psikhologiya-mag.pdf>

ДОДАТКИ

Зразок заяви здобувача

Додаток А

Директору ННІ психології

Прізвище, ім'я та по батькові
здобувача вищої освіти курсу
магістра

кафедри психології

ННІ психології

спеціальності С4 «Психологія»

освітньої програми «Психологія»

Прізвище, ім'я та по батькові

ЗАЯВА

Прошу для виконання Кваліфікаційної роботи на другому курсі магістратури

затвердити мені тему «Назва теми» і призначити наукового керівника

Дата

Підпис

Зразок титульної сторінки кваліфікаційної роботи

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Навчально-науковий інститут психології**

Кафедра психології

Іваненко Іван Іванович

УДК 159.9

Кваліфікаційна робота

Чинники розвитку професійної успішності психолога

С4 «Психологія»

«Психологія»

Вказати назву освітньої програми

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело І. І. Іванов

Науковий керівник (консультант) Сингаївська Ірина Валентинівна,
кандидат психологічних наук, професор

*Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи***ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА	0
1.1. Феноменологія мотиваційної сфери особистості у психологічній науці	0
1.2. Модель мотиваційної сфери особистості	00
1.3. Психологічні передумови розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога	00
Висновки до розділу 1	00
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА-ПСИХОЛОГА	00
2.1. Методологічне обґрунтування дослідження особливостей ...	00
2.2. Дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери особистості студентів-психологів	00
2.3. Оцінка динаміки змін у мотиваційній сфері особистості майбутнього психолога	00
Висновки до розділу 2	00
РОЗДІЛ 3. ТИПОЛОГІЗАЦІЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	00
3.1. Обґрунтування типологізації мотиваційної сфери особистості	00
3.2. Типологія особистості за показником «мотивація досягнення»	00
3.3. Програма оптимізації розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів	00
Висновки до розділу 3	00
ВИСНОВКИ	00
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	00
ДОДАТКИ	00

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація.
Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з
урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Основні принципи оформлення

1. **Бібліографічне посилання** складається з таких елементів: автор, назва, видання, місце видання, видавництво, рік видання, обсяг (сторінки або томи) і додаткові відомості (наприклад, URL для електронних джерел) [Grafiati+1](#).
2. **Порядок елементів**: автор(-и) → назва → видання → місце видання → видавництво → рік → обсяг → примітки. Кожен елемент відокремлюється відповідними знаками (крапка, двокрапка, кома) [Grafiati](#).
3. **Види джерел**: книги, навчальні посібники, монографії, статті, електронні ресурси, дисертації. Для кожного типу є специфічні правила оформлення [Grafiati+1](#).
4. **Внутрішньотекстові посилання**: у тексті роботи вказується автор і рік видання, а повний запис наводиться у списку використаних джерел.
5. **Список використаних джерел** розташовується наприкінці роботи перед додатками (якщо вони є) в алфавітному порядку або в порядку внутрішньотекстових посилань.

Зразок списку використаних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pedagogy and psychology for high school students / I. Burlakova, I. Synhaivska, T. Malkova, O. Petrunko, T. Kondes, N. Nakonechna. *AD ALTA: journal of interdisciplinary research*. 2021. V. 11. Issue 1, Special Issue XVII. Pp. 28-32. URL: <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/154>
2. Васильченко О.М. Психологічні особливості ухвалення управлінських рішень в умовах соціальної та економічної кризи. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2024. Т. 32. № 2. С. 7-15. <https://doi.org/10.31108/2.2024.2.32.1>
3. Никоненко О., Козачук В. Теоретико-методологічні аспекти дослідження копіngu як психологічної стратегії подолання стресу. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2025. № 3(79). С. 429-436. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-429-436>
4. Петрунько О.В. Діти і медіа: Соціалізація в агресивному медіасередовищі: монографія. - 2-ге видання. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. 480 с.
5. Гончарук П.А., Сингаївська І.В. Загальна психологія: Пропедевтика (модульний курс): навчальний посібник. Київ: Університет економіки та права "КРОК", 2009. 220 с
6. Юнгіанське консультування: колективна монографія / за ред. Р.М. Ткач. Київ: Талком, 2021. 220 с.
7. Апішева А.Ш. Психологічні особливості розвитку організаційної культури кафедри вищого навчального закладу: дис. ... канд. пс. наук: 19.00.10 /ВНЗ "Університет економіки та права "КРОК". Київ, 2020. 261 с.
8. Пархоменко С.А., Сингаївська І.В. Психологічне благополуччя дорослих як чинник професійної ефективності в умовах соціальних змін. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей VII Міжнародної конференції (04 грудня 2025 р.)*. Київ: Університет "КРОК", 2025. Т.1. С.318-320. URL: <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/10643>
9. Кафедра психології/Університет економіки та права «КРОК». URL: <https://www.krok.edu.ua/ua/pro-krok/pidrozdzili/navchalni/kafedra-psikhologii>
10. Наукові публікації викладачів кафедри психології/Університет економіки та права «КРОК». URL: <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/3225>

Зразок оформлення відгуку наукового керівника на кваліфікаційну роботу

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу здобувача курсу спеціальності «Психологія»
Університету економіки і права «КРОК»

_, виконану на тему:

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

«_»

Відгук пишеться в довільній формі на бланку Університету. У відгуку необхідно вказати:

1. Характер виконання кваліфікаційної роботи (в ініціативному порядку, за замовленням підприємства, організації, установи тощо).
2. Мету кваліфікаційної роботи.
3. Актуальність обраної теми.
4. Відповідність виконаної кваліфікаційної роботи затвердженому завданню.
5. Ступінь самостійності випускника при виконанні Кваліфікаційної роботи.
6. Уміння випускника працювати з літературними джерелами, аналізувати теоретичний та практичний матеріал, приймати обґрунтовані рішення (наукові), застосовувати сучасні комп'ютерні інформаційні технології, проводити математичну та статистичну обробку, аналізувати та інтерпретувати результати експерименту.
7. Отримані найбільш важливі теоретичні та практичні результати, їх апробацію на конференціях, семінарах тощо.
8. Знання та дотримання вимог ДСТУ при виконанні та оформленні кваліфікаційної роботи.
9. Виявлені недоліки.
10. Мотивовану оцінку Кваліфікаційної роботи за 100-бальною та національною шкалами і шкалою ECTS рівня виконаної Кваліфікаційної роботи, відповідність набутих випускником знань, умінь та навичок (компетенцій) вимогам до фахівця з психології і можливість присудження йому освітнього ступеня бакалавра.

Науковий керівник:

(науковий ступінь, вчене звання) (прізвище, ім'я, по-батькові)

(Дата) (Підпис)

Зразок оформлення рецензії на кваліфікаційну роботу**РЕЦЕНЗІЯ**

на кваліфікаційну роботу здобувача курсу спеціальності «Психологія»
Університету економіки і права «КРОК»

_, виконану на тему:

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

«_» Рецензія пишеться в довільній формі. У рецензії необхідно вказати:

1. Актуальність теми кваліфікаційної роботи.
2. Відповідність змісту виконаної кваліфікаційної роботи затвердженій темі та завданню.
3. Повноту виконання завдання, правильність та глибину обґрунтування прийнятих рішень.
4. Новизну та якість проведених досліджень.
5. Ступінь використання сучасних досягнень науки, техніки, інформаційних технологій.
6. Правильність розрахунків.
7. Наявність та повноту експериментального (або математичного) підтвердження прийнятих рішень.
8. Науково-технічний рівень опрацювання питань розроблених систем, проектів.
9. Реальність кваліфікаційної роботи, можливість впровадження її результатів.
10. Якість виконання тексту Кваліфікаційної роботи та ілюстративного (графічного) матеріалу, відповідність вимогам державних стандартів.
11. Виявлені недоліки.

Узагальнену оцінку Кваліфікаційної роботи, а також висновок щодо можливості присудження випускнику освітнього ступеня бакалавра.

Рецензент:

(науковий ступінь, вчене звання) (прізвище, ім'я, по-батькові)

(Дата) (Підпис)

(Підпис завіряється печаткою)

Зразок оформлення реферату кваліфікаційної роботи**РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
«ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ
ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА»****Виконав: ...****Керівник: ...**

В умовах сучасного надзвичайно динамічного, глобалізованого та уніфікованого соціуму постійно змінюються соціальні орієнтири, які спрямовують розвиток людства. За цих обставин особливо гостро постає проблема збереження особистісної цілісності та індивідуальної неповторності людини, що, зокрема, забезпечуються мотиваційною сферою її особистості.

Аналіз теоретико-методологічних джерел з досліджуваної проблеми виявив відсутність єдиної концепції мотиваційної сфери особистості, недостатню розробленість наукових підходів щодо розвитку мотиваційної сфери особистості у всіх її проявах.

Отже, важливого теоретичного і прикладного значення набуває поглиблене вивчення сутності та структури мотиваційної сфери особистості, обґрунтування чинників, критеріїв, показників, умов, засобів, властивостей, індивідуально-типологічних особливостей розвитку мотиваційної сфери особистості здобувача-психолога.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога.

Завдання роботи:

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз проблеми мотиваційної сфери особистості, визначити базові поняття мотиваційної сфери особистості.
2. Обґрунтувати психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога.
3. Емпірично дослідити особливості мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів.
4. Удосконалити типологію особистості за М. Ковінгтоном на основі виявлених особливостей мотиваційної сфери.
5. Розробити рекомендації стосовно оптимізації розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів.

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера особистості.

Предмет дослідження – психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога.

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи; розкрито методологічні та теоретичні засади дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення Кваліфікаційної роботи; наведено відомості про апробацію результатів дослідження, їх висвітлення у публікаціях, представлено дані щодо структури й обсягу Кваліфікаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади мотиваційної сфери особистості здобувача»** проаналізовано основні підходи до вивчення проблеми мотивації у сучасній психології, на основі аксіоматичного підходу до аналізу понятійної бази досліджуваної проблеми визначено вихідне поняття «нужда» та базові поняття «потреба», «бажання», «мотив», «мотивація», «мотиваційна сфера особистості», обґрунтовано модель мотиваційної сфери особистості, структуровано психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога.

Вихідним поняттям стосовно мотиваційної сфери виступає поняття «нужда». Нужда є об'єктивною властивістю організму як відкритої системи, що відображає нестачу в чомусь зовнішньому і спонукає організм до взаємодії з оточуючим середовищем; потреба є опредмеченою, конкретизованою у психіці (але не у свідомості) нуждою. При наповненні афективною енергією нужди виникає потяг, при наповненні афективною енергією потреби – бажання. Мотивація – це динамічний процес конкретизації, усвідомлення потреби, виникнення бажання, утворення мотиву та формування наміру здійснити задоволення потреби, при цьому весь мотиваційний процес може займати долі секунди, і його окремі складові не завжди розгорнуто актуалізуються у свідомості людини. Мотив – це усвідомлена потреба, яка супроводжується бажанням її задовольнити; намір – результат усвідомлення і обґрунтування плану дій, спрямованих на задоволення потреби. Когнітивний контроль – свідомий процес залучення афективної енергії (тобто фізичної енергії організму, опосередкованої бажаннями) для виконання дій, спрямованих на задоволення усвідомленої потреби; когнітивний контроль певною мірою супроводжує мотиваційний процес, починаючи з формування бажання. Мотиваційна сфера особистості – це ядро (центр) простору особистості, у якому перетинаються всі осі координат (особистісні властивості), що визначають характер мотиваційних процесів. Мотиваційна сфера визначає спрямованість, забезпечує стійкість, стабільність та цілісність особистості за рахунок регуляції спонукальних сил будь-якої активності людини.

Аналіз поняття «психологічний чинник розвитку особистості» дає підстави розглядати його як внутрішню психічну передумову, що актуалізує процес розвитку особистості та детермінує напрям і характер його протікання. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості виділені на основі логіки освітнього процесу та алгоритму функціонування мотиваційної сфери особистості.

У другому розділі **«Емпіричне дослідження особливостей мотиваційної сфери особистості здобувача-психолога»** висвітлено організаційно-методичні засади діагностичного дослідження особливостей мотиваційної сфери студентів-психологів за окремими показниками, подано аналіз результатів дослідження орієнтаційної, мобілізаційної, актуалізаційної та реалізаційної складових мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів, проаналізовано динаміку змін в мотиваційній сфері особистості студентів упродовж чотирьох років, описано особливості мотиваційної сфери студентів-психологів, схильних до пропусків занять.

Результати лонгітюдного дослідження мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів засвідчили її відносну незалежність від змінної «час навчання в університеті». Наявність чи відсутність динаміки перевірялась за допомогою L-критерію Пейджа. В орієнтаційній та реалізаційній складових мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога було виявлено певну стабільність структури емоційної спрямованості та системи цінностей студентів упродовж навчання (відчутні зміни відбулись стосовно 5 типів емоцій з 10 та у 10 цінностях з 36, при чому рідко яка тенденція змін перевищувала рівень статистичної значущості $p = 0,05$). У структурі емоційної спрямованості студентів ранг праксичних емоцій (задоволення від праці) з першого по другий курс дуже знижується, на третьому курсі він стає дещо вищим, а на четвертому – знову знижується, тобто для студентів переживання праксичних емоцій є більш бажаним на першому і третьому курсах, а на четвертому і, особливо, другому – здобувачі менше віддають їм перевагу. Ранг глоричних емоцій з першого по другий курс дещо знижується, до третього курсу дуже збільшується і дещо знижується на четвертому, тобто, у середньому, в процесі навчання у студентів збільшується потреба завоювати визнання, славу. З першого по четвертий курс видно збільшення рангу гедоністичних емоцій, (задоволення від комфорту) та рангу пугнічних емоцій (задоволення від боротьби). Проте при цьому в структурі емоційної спрямованості навіть на четвертому курсі пугнічні емоції все ж таки мали низький ранг, а гедоністичні – високий. Стосовно мотивації досягнення було виявлено значущу ($p < 0,01$) тенденцію зростання рівня мотивації уникнення невдач з першого по четвертий курс.

У студентів, схильних до пропусків занять, було виявлено порівняно високий рівень особистісної тривожності, низький рівень організованості, переважно інтернальний локус контролю, комунікативну та гедоністичну спрямованість. Мотивація до діяльності у досліджуваних переважно внутрішня, що ускладнює зовнішнє мотивування. Досліджувані цієї вибірки відмічають відсутність інтересу до навчання та наявність лінощів, навчання для них не є основним видом діяльності, а отже, навчально-професійна діяльність не стала провідною.

У третьому розділі **«Типологізація мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів»** обґрунтовано ортогональне співвідношення окремих показників мотиваційної сфери як метод побудови типології особистості, описано типологію особистості студентів-психологів за показником «мотивація досягнення»; представлено програму оптимізації розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів.

Результати емпіричного дослідження дали можливість розширити уявлення про типи особистості за показником «мотивація досягнення». «Оптимісти» відрізняються кращою адаптивністю, мають порівняно меншу особистісну тривожність, середню організованість. Загальний рівень перфекціонізму – дещо вище середнього, однак знаходиться в межах норми за рахунок збалансованості його різновидів. Провідним учбовим мотивом є мотив оволодіння професією. «Сумлінні», як і оптимісти, адаптивні, але мають дещо

більшу особистісну тривожність. З усіх типів «сумлінні» найбільш організовані та інтернальні, а також мають найвищий рівень перфекціонізму, орієнтованого на себе, тобто схильні висувати високі вимоги до себе (часто надмірні). Провідним учбовим мотивом є отримання знань, при цьому інші мотиви теж сильно виражені, що робить «сумлінних» найвмотивованішими до навчання. «Самозахисники» зі всіх типів найменше адаптивні, мають найвищу особистісну тривожність, мало організовані і найбільш схильні до екстернальності; меншою мірою, ніж інші типи, висувують вимоги до себе (найнижчий рівень перфекціонізму, орієнтованого на себе). Провідним учбовим мотивом є отримання Кваліфікаційну. За показниками адаптивності, організованості, локусу контролю, перфекціонізму і учбової мотивації «ті, що змирилися» схожі з «самозахисниками»; основна відмінність між ними – у рівні особистісної тривожності – у «тих, що змирилися» вона нижче.

Співставлення результатів визначення типу особистості за показником «мотивація досягнення» та результатів дослідження рівня розвитку інтелектуальних здібностей (за методикою Р. Амтхауера) дало неочікувані результати. За допомогою застосування дисперсійного аналізу було доведено, що представники типів особистості за показником «мотивація досягнення» статистично значущо (при $p \leq 0,02$) відрізняються між собою рівнем IQ: «самозахисники» – 117,9 б., «оптимісти» – 98,2 б., «ті, що змирилися» – 94,9 б., «сумлінні» – 85,9 б. Тобто, найвищий рівень інтелекту демонструють представники типу «самозахисники», найнижчий – «сумлінні».

Підсумком Кваліфікаційного дослідження стала розроблена програма оптимізації розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів, що складається з трьох блоків: інформаційного, діагностичного та розвивального. Розроблена програма органічно вписується у навчально-професійну діяльність студентів-психологів і не потребує організації додаткових спеціальних занять.